

Maciej Karwowski

KONSTELACJE
zdolności

TYPY INTELIGENCJI A KREATYWNOŚĆ

Niniejsza **darmowa publikacja** zawiera jedynie fragment pełnej wersji całej publikacji.

Aby przeczytać ten tytuł w pełnej wersji [kliknij tutaj](#).

Niniejsza publikacja może być kopiowana, oraz dowolnie rozprowadzana tylko i wyłącznie w formie dostarczonej przez NetPress Digital Sp. z o.o., operatora [sklepu na którym można nabyć niniejszy tytuł w pełnej wersji](#). Zabronione są jakiegokolwiek zmiany w zawartości publikacji bez pisemnej zgody NetPress oraz wydawcy niniejszej publikacji. Zabrania się jej od-sprzedaży, zgodnie z [regulaminem serwisu](#).

Pełna wersja niniejszej publikacji jest do nabycia w sklepie internetowym [Złote Ebooki](#).

KONSTELACJE
ZDOLNOŚCI

TYPY INTELIGENCJI A KREATYWNOŚĆ

Maciej Karwowski

KONSTELACJE ZDOLNOŚCI

TYPY INTELIGENCJI A KREATYWNOŚĆ

Oficyna Wydawnicza „Impuls”
Kraków 2005

© Copyright by Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2005

Redakcja wydawnicza:
Anna Czelakowska

Korekta:
Monika Ślizowska
Agnieszka Hebda

Projekt okładki:
Ewa Beniak-Haremska

ISBN 83-7308-487-8

Oficyna Wydawnicza „Impuls”
30-619 Kraków, ul. Turniejowa 59/5
tel. (0-12) 422-41-80, fax (0-12) 422-59-47
www.impulsoficyna.com.pl, e-mail: impuls@impulsoficyna.com.pl
Kraków 2005

Spis treści

Wprowadzenie	9
Rozdział 1	
Inteligencja – jedna czy wiele?	13
Klasyczne ujęcia inteligencji	13
Współczesne koncepcje inteligencji	18
Triadowa teoria inteligencji R. J. Sternberga	18
Koncepcja inteligencji wielorakich H. Gardnera	21
Rozdział 2	
O inteligencji emocjonalnej	23
Rozdział 3	
O intuicji i inteligencji intuicyjnej	31
Teoria modusów psychiki C. G. Junga i jej implikacje poznawczo-osobowościowe	32
Poznawcze koncepcje intuicji	40
Intuicja jako wymiar sfery intelektualnej czy osobowościowej?	45
W stronę modelu myślenia intuicyjnego	53
Rozdział 4	
Kreatywność	65
Teoria twórczości ideacyjnej M. A. Runco	66
Integracyjny model myślenia twórczego M. Mumforda	72
Twórcza synteza i przejście przez chaos – twórczość w ujęciu J. Kujawskiego	76
Ogólne czy specjalne zdolności twórcze?	79

Rozdział 5

W poszukiwaniu równowagi zdolności	91
---	-----------

Rozdział 6

Metodologia badań	109
Uwagi wstępne	109
Cele i pytania badawcze	111
Metoda	113
Hipotezy	118
Próba	120

Rozdział 7

Analiza wyników badań	121
Intuicjoniści i racjoniści	133
Struktura zdolności	143

Rozdział 8

Charakterystyka strukturalna układów zdolności	181
1. R1U1I1 – Słabi	181
2. R1U2I1 – Słabi, dość twórczy	183
3. R1U2I2 – Przeciętni, mało inteligentni akademicko	184
4. R1U2I3 – Niestabilni: emocjonalni, mało inteligentni akademicko	185
5. R2U1I1 – Przeciętnie inteligentni/słabi	187
6. R2U2I1 – Przeciętni 1	188
7. R2U2I2 – Przeciętni 2	189
8. R2U2I3 – Emocjonalni	190
9. R2U3I2 – Zdolni twórczy	191
10. R2U3I3 – Emocjonalni twórcy	192
11. R3U1I3 – Zdolni nietwórczy	193
12. R3U2I1 – Dość twórczy analitycy	194
13. R3U2I3 – Emocjonalni analitycy	195
14. R3U3I1 – Nieemocjonalni analityczni twórcy	196
15. R3U3I2 – Przeciętnie emocjonalni analityczni twórcy	197
16. R3U3I3 – Zdolni	198

Rozdział 9	
Konstelacje zdolności	201
Rozdział 10	
Kto uczy się dobrze, kto słabiej? Uwarunkowania osiągnięć szkolnych	213
Rozdział 11	
Podsumowanie wyników badań	227
Rozdział 12	
Program rozwoju zdolności	233
Uwagi wstępne	233
Instrukcja: „bądź twórczy”	234
Rola odpowiedniej motywacji	235
Cele i etapy	238
Rozpoznanie	239
Tworzenie atmosfery sprzyjającej rozwojowi zdolności	241
Nauczyciel jako lider – stymulacja rozwoju zdolności	242
Jak rozwijać metapoznanie?	244
Trening rozwoju zdolności – szeroki trening twórczości	245
Ogólne założenia istniejących programów	246
Zakończenie	261
Bibliografia	263
Spis schematów	279
Spis wykresów	281
Spis tabel	285

Wprowadzenie

Psychologowie, pedagodzy i socjologowie piszący o funkcjonowaniu człowieka w społeczeństwie chcieliby odpowiedzieć na pytanie, jaki czynnik decyduje o tym, że niektórzy wiodą udane i pełne sukcesów życie zawodowe, podczas gdy inni się borykają z różnymi problemami. Do niedawna uważano, że czynnikiem w największej mierze decydującym o sukcesie akademickim, później zaś zawodowym, jest sprawność intelektu wyrażana współczynnikiem inteligencji. Obecnie kładzie się nacisk na udział innych czynników mogących przysparzać jednostce powodów do satysfakcji. Żyjąc i pracując wśród ludzi, jednostka musi umieć z nimi współżyć – widać tu rolę inteligencji emocjonalnej oraz inteligencji społecznej – pojęcia o dłuższej historii w akademickiej psychologii. Nie można lekceważyć zdolności twórczych, ponieważ jedynie niewielka część problemów, z jakimi człowiek się styka, ma charakter konwergencyjny i do ich rozwiązania wystarczy inteligencja. Większość kłopotów, z którymi trzeba sobie radzić w życiu, ma charakter dywergencyjny, tj. otwarty, gdzie jest możliwych wiele różnych rozwiązań – od czasów J. P. Guilforda (1950, 1978) umiejętność rozwiązywania takich problemów jest łączona z myśleniem twórczym. Coraz większe znaczenie przypisuje się również intuicji. Temu zjawisku należy się chyba szersze omówienie, na razie niech wystarczy stwierdzenie, że często należy działać w warunkach braku czasu czy potrzebnych informacji. Gdy zachodzi konieczność podjęcia decyzji, a nie rozważało się wszystkich „za i przeciw”, najczęściej do głosu musi dochodzić intuicja.

Można wskazać dwa rodzaje najistotniejszych problemów badawczych tej pracy. Pierwszy, zasadniczy problem teoretyczny (poznawczy), to pytanie o strukturę ludzkich zdolności. Mimo że w literaturze przedmiotu funkcjonuje wiele koncepcji próbujących ująć w prostym modelu zależności mię-

dzy różnymi zdolnościami i uzdolnieniami, do tej pory nie pojawiały się propozycje połączenia inteligencji akademickiej, emocjonalnej i intuicyjnej oraz zdolności i postaw twórczych. Owszem, związki między inteligencją a zdolnościami twórczymi interesowały zarówno teoretyków, jak i badaczy, niewiele jest jednak prac, w których obok tych dwóch szczegółowych zdolności wymieniano by intuicję. Dlatego też rozwiązaniem pierwszego problemu będzie odpowiedź na pytanie o wzajemne związki (lub ich brak) między inteligencją, kreatywnością a intuicją. Wydaje się, że rozwiązanie tego problemu może się przyczynić do zbudowania nowego – potwierdzonego empirycznie – modelu zdolności.

Drugi rodzaj problemów badawczych można określić mianem praktycznych. Zadaję tutaj pytanie o potencjalny wpływ, jaki wymienione zdolności osobno oraz łącznie wywierają na osiągnięcia szkolne młodzieży. Innymi słowy, chciałbym sprawdzić, czy rzeczywiście sukcesy w edukacji są uwarunkowane jedynie inteligencją, czy może ważne (a niedoceniane) znaczenie mają tu inne zdolności: twórcze, intuicyjne, emocjonalne. Stawiam hipotezę, że inteligencja będzie odpowiadać za największą część wariacji wyników szkolnych, jednak włączenie do modelu wyjaśniającego kreatywności, intuicyjności i inteligencji emocjonalnej pozwoli na lepsze zrozumienie tego, jak i dlaczego ludzie są oceniani.

Książka składa się z dwunastu rozdziałów. W początkowych omawiam, również krytycznie, podstawowe koncepcje wiążące się kolejno z inteligencją akademicką, emocjonalną, intuicyjną oraz kreatywnością. W rozdziale piątym próbuję dokonać syntezy, łącząc te zdolności w spójny model. W kolejnych rozdziałach Czytelnik znajdzie zarówno względnie proste analizy statystyczne (na przykład porównywanie średnich z wykorzystaniem testu t -Studenta czy analizy nieparametryczne wykorzystujące test χ^2), jak również zdecydowanie bardziej zaawansowane techniki analizy danych – analizę czynnikową, analizę skupień, skalowanie wielowymiarowe, analizę regresji, wariacji oraz, oczywiście, analizy korelacyjne. Prezentując rezultaty tych technik analitycznych, staram się, by były w miarę zrozumiałe i w większości przypadków tłumaczę, na czym polega dana technika analityczna.

Pracę zamyka rozdział 12 – autorski program rozwoju zdolności. Mam nadzieję, że wniesie on nieco nowych rozwiązań do współczesnej pedagogiki oraz psychopedagogiki twórczości, jego dalsze rozwijanie zaś będzie skutkować unowocześnieniem pracy z osobami o różnych profilach zdolności.

W pracy tej zapewne nie uniknąłem usterek i uproszczeń, ale wiele z nich udało się wyeliminować dzięki uwagom Pani Profesor Anny Firkowskiej-Mankiewicz z Akademii Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej w Warszawie oraz Pana Profesora Krzysztofa J. Szmidta z Uniwersytetu Łódzkiego. Serdecznie dziękuję za wnikliwe i krytyczne przeczytanie maszynopisu tej pracy i recenzje czyniące ją bardziej wartościową.

Serdeczne podziękowania należą się też Redaktorowi Naczelnemu Oficyny Wydawniczej „Impuls” – Panu Wojciechowi Śliwerskiemu, który zdecydował się na wydanie tej pracy, oraz Pani Redaktor Annie Czelakowskiej, która włożyła wiele wysiłku w uczynienie języka tej książki poprawnym, przystępnym i atrakcyjnym.

Przede wszystkim dziękuję jednak Panu Profesorowi Witoldowi Dobrołowiczowi za wsparcie i ciągle zachęcanie mnie do podejmowania nowych problemów naukowych oraz utwierdzenie w przekonaniu, że na granicy pedagogiki zdolności i twórczości jest jeszcze możliwe tworzenie nowych i wartościowych koncepcji.

Pracę tę dedykuję Januszowi Kujawskiemu – wspaniałemu człowiekowi, serdecznemu przyjacielowi, zmarłemu po ciężkiej chorobie w lutym 2003 roku. Janusz był wielką, choć nie przez wszystkich dostrzeżoną postacią polskiej psychopedagogiki kreatywności i zdolności. Moim gorącym pragnieniem jest, by ta praca była rozwinięciem jego myśli, by budowała nowe łądy i pozwalała przechodzić od chaosu do twórczego uporządkowania rzeczywistości. Nie będzie przesady w stwierdzeniu, że Janusz jest współautorem tej pracy – poza rezultatami własnych badań posiłkuję się bowiem również wynikami badań przeprowadzonych przez nas obu, których opracowanie przerwała śmierć Janusza Kujawskiego.

Niniejsza **darmowa publikacja** zawiera jedynie fragment pełnej wersji całej publikacji.

Aby przeczytać ten tytuł w pełnej wersji [kliknij tutaj](#).

Niniejsza publikacja może być kopiowana, oraz dowolnie rozprowadzana tylko i wyłącznie w formie dostarczonej przez NetPress Digital Sp. z o.o., operatora [sklepu na którym można nabyć niniejszy tytuł w pełnej wersji](#). Zabronione są jakiegokolwiek zmiany w zawartości publikacji bez pisemnej zgody NetPress oraz wydawcy niniejszej publikacji. Zabrania się jej od-sprzedaży, zgodnie z [regulaminem serwisu](#).

Pełna wersja niniejszej publikacji jest do nabycia w sklepie internetowym [Złote Ebooki](#).